

УДК 811.161.2'42:37
ББК 81.2Укр-5
Н 62

Науковий консультант

М. І. Пентиліук, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Херсонського державного університету

Рецензенти:

- Голобородько Є. П.* – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, член-кореспондент НАПН України
- Караман С. О.* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка
- Семенов О. М.* – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу теорії та історії педагогічної майстерності Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
- Зеленов Є. А.* – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(Протокол № 10 від 31 травня 2013 р.)*

Нікітіна А. В.

Н 62 Педагогічний дискурс учителя-словесника : монографія. –
К. : Ленвіт, 2013. – 338 с.

ISBN 978-966-8995-86-6

Монографія присвячена дослідженню теоретичних засад педагогічного дискурсу, зокрема визначенню його структури, основних категорій і складників; характеристиці суб'єктів педагогічного дискурсу; шляхам формування дискурсних особистостей учителя й учня; лінгводидактичному обґрунтуванню технологій педагогічного дискурсу під час навчання української мови; аналізу тексту в технологіях педагогічного дискурсу, методиці лінгводидактичного аналізу тексту.

Книга призначена для дослідників-методистів, викладачів філологічних і методичних дисциплін вищих закладів освіти, учителів-словесників, аспірантів, магістрантів, студентів філологічних факультетів.

УДК 811.161.2'42:37
ББК 81.2Укр-5

ISBN 978-966-8995-86-6

© Нікітіна А. В., 2013

ЗМІСТ

Передмова	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ	
1.1. Дискурс як наукова одиниця	10
1.1.1. Визначення поняття «дискурс»	10
1.1.2. Основні положення методології дискурсу	20
1.1.3. Зіставлення дискурсу із суміжними поняттями	24
1.1.4. Структура дискурсу	30
1.1.5. Категорії дискурсу як основа його типології	33
1.2. Педагогічний дискурс	36
1.2.1. Педагогічний дискурс у типології дискурсу	36
1.2.2. Основні поняття педагогічного дискурсу: мовленнєвий акт, мовленнєвий крок, мовленнєвий цикл, мовленнєва ситуація, мовленнєва подія, стратегія, тактика, мовленнєвий жанр	43
1.2.3. Ознаки лінгводидактичного дискурсу	51
1.3. Рівні педагогічного дискурсу	52
1.3.1. Вербальний рівень педагогічного дискурсу	52
1.3.2. Невербальні рівні педагогічного дискурсу	61
1.3.3. Взаємодія вербального й невербальних рівнів педагогічного дискурсу	79
РОЗДІЛ 2. ОСОБИСТІСТЬ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ	
2.1. Дискурсний портрет особистості	82
2.1.1. Наукове обґрунтування дискурсної особистості	82
2.1.2. Модель мовленнєвої комунікації в педагогічному дискурсі	97
2.1.3. Учитель – дискурсна особистість	100
2.1.4. Учень – суб'єкт формування дискурсної особистості .	108
2.1.5. Майбутній учитель-словесник як суб'єкт педагогічного дискурсу	115
2.2. Риторичні засади формування дискурсної особистості.	123
2.3. Розвиток мовлення особистості як лінгводидактична проблема	137
2.4. Дискурсна компетентність учителя-словесника в педагогічному дискурсі	150
2.4.1. Структура дискурсної компетентності вчителя-словесника	151

2.4.2. Формування дослідницької компетентності студентів-філологів	164
2.4.3. Креативність мовлення суб'єктів педагогічного дискурсу	170

РОЗДІЛ 3. ЛІНГВОДИДАКТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

3.1. Концептуальні засади технологій педагогічного дискурсу	180
3.1.1. Технології навчання в лінгводидактиці	180
3.1.2. Когнітивно-комунікативна методика навчання української мови в технологіях педагогічного дискурсу ..	194
3.2. Інформаційні технології та мультимедійні засоби навчання мови в педагогічному дискурсі	199
3.3. Технології створення методичного архіву вчителя-словесника	210
3.4. Методична робота вчителя-словесника в лінгводидактичному дискурсі	225

РОЗДІЛ 4. ТЕКСТ У ТЕХНОЛОГІЯХ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

4.1. Текст як наукова одиниця	238
4.1.1. Визначення тексту	238
4.1.2. Закони текстотворення й категорії тексту як концептуальні його характеристики	243
4.1.3. Структурно-сміслові складники тексту	247
4.1.4. Типологія текстів	251
4.2. Лінгводидактичний аналіз тексту як технологія педагогічного дискурсу	258
4.2.1. Аналіз тексту в педагогічному дискурсі	258
4.2.2. Поняття про лінгводидактичний аналіз тексту	268
4.2.3. Лінгводидактичний аналіз категорії інформативності	279
4.2.4. Когнітивний аналіз тексту як технологія навчання української мови	285
4.2.5. Комунікативний аналіз тексту в педагогічному дискурсі	287

ВИСНОВКИ	291
ЛІТЕРАТУРА	297